

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Az érdek alkuszik, de az elv nem!

Óry Kálmán ur a Protestáns egyh. s isk. Lap 47-ik számában „Egy kis elmélkedést“ ajánl alulírt szerkesztőnek. Lapunk egy parányi de teljesen igaz eme lakonikus észrevétele felett: „az érdek alkudozhatik, de elvek nem“, gunyolódván. A modernnek mindig hajtott de szavaikkal s érzelmeikkel megczáfolt „szeretetet“ dobja ő is régi taktika és szokás szerint az elvek harczába. Ő, a ki ez „egy keresztyén elvet“ ismeri csak s kemény tételekkel rója meg a tőle eltérő nézetben levőket, mily szeretet-érzelmet mutat ezek iránt, megtetszik azon jelzőkből, ráfogásokból, mikkkel felruhazza az orthodoxokat s épen Lapunkat: „farizeusi ridegség, megbotránkozató, fagyos hang, keresztyénellenesség, hűtlen tanítványok, a tökéletesedés legmerészebb arczulverése, a keresztyénség halála, csalhatatlanság, arrogálás, legszedelgőbb elvtelenség, meggyőződés elleni elfogadása a régi kor kificzamodott elveinek“ stb.; a szerkesztő csillagjegyzésben a jezsuiták közé soroz. A ki szeretetét ily testvérietlenséget lehelő szavakba önti, azzal a szeretetről nincs mit beszélni. Az ha mondaná is, hogy tiszteli az eltérő nézetűeket, saját kifejezései czáfolják meg.

Szeretetteljes elmélkedőnk állítja, hogy „a valódi keresztyénségnek vajmi kevés köze van a dogmákkal“, azokat ő csak mult idők emlékei gyanánt kívánja őrizni; tehát a dogmák, a hitigazságok neki már nem élők, elmúlt valamik. A ki a keresztyénség azon lényegét, hogy az a váltság az örök üdv vallása, mely váltság a Jézus Krisztusba vetett hiten alapul, s így a sark dogmákat: megváltó, váltság, hit, csak lomtárba valóknak tartja, azzal, azt vélem, a keresztyén elvekről hosszasan beszélgetni felesleges.

Azon elmélkedővel, a ki Jézus minden működését csak abban foglalja össze hogy „jót tett“, (nem tudjuk, hogy mikor jó cselekedetei csudákban nyilatkoztak p. o. Lázár feltámasztása stb. . . ezen csudákat is elfogadja-e elmélkedő?) de az ő hitigazságokat örök tanul hirdető mivoltát, prófétai és főpapi tisztét s az örök életre vonatkozó isteni kijelentéseit elejteni, mellőzni, lényegtelennek venni látszik, — természetesen hitelvekről értekezni szinte céltalan.

Ha a sarkelvek csakugyan oly ruganyosak volnának hogy jobbra-balra alkudoznának, akkor miért nem próbálják meg modern barátaink a keresztyénség minden árnyalataival: római katholicismus, graecismus, stb. a kibékülést alkuvás utján. Azt csak nem tagadhatják, hogy a szeretet elve hiányzanék azon felekezetekben, irgalmas barátaik, irgalmas nővéreik (soeurs de charité) és számtalan szereteti intézményeik nem szavak csak . . . s mégis egy Luther, egy Kálvin nem tudtak a döntő elvek ellentétsége miatt velök kialakudni. A főben járó dolgokat képviselő s ellentétes elvek a történelem bizonyosága szerint nem alkudnak, ha alkusznak megsemmisülnek, elnyeletnek. A volna csak még szomorú dolog, ha a keresztyénség megalkudnék például a nem-keresztyénséggel; Pál Heródessele, a ki Pál hitelveit bolondozásnak tartotta; vagy kialakudnék a materializmussal. A ki a nagy történeti elveket, a tényeken nyugvó meggyőzésekkel oly silány értékűeknek tartja, hogy azok önlétük árán is alkusznak, engednek, azzal hosszasan hasztalan ereszkednének elmélkedésbe.

A szeretet gyakorlása nem függ az elvektől egyedül. A keresztyén ellenségét is szeretni tartozik, de nem szabad ellenségeinek hitelveit, ha azok üdv ellenesek, elfogadnia. Lapunk több számaiban a legmelegebben tárgyaltuk, érintők mindazon eszméket, egész tervezeteket közöltünk, vagy ajánltunk (p. o. Bethlen Gábor-egylet), mik szegény egyházaink felsegélését, nyomorgó lelkészeink sorsa javítását czélozták: azon elmélkedőtől, ki mindezeket tőlünk megtagadja, még méltánylatot sem tanusítván irántunk, részrehajlatlanságot hiába várunk.

Mi annak a mi szeretet mű akadályzóit nem voltunk s lenni nem akarunk; de vajjon ellenfeleink csakis szeretetműveket sürgettek-e? nem ők ostromolták-e meg legkiméletlenebbül a hit szent igazságait, az egyház sarkdogmáit? Hát ezekre mi elnémuljunk? Ilyet csak az kívánhat, ki előtt az elv semmi.

Én teljes meggyőződéssel vallom az evangyéliomon alapuló, isteni kijelentésből származó dogmatikus sarkelveit a keresztyénségnek, miket 19 század szentelt már meg; a ki még meggyőződésemet is kétségbe vonja, a

„régí kor kifczamodott dogmatikus elvei utáni bárgyu sántikálásnak“ rágalma, azzal csakugyan nincs tovább mit beszélni, azzal még az érdek sem alkudhatik. S azt hiszem, azon f. t. püspök ur sem, kire czéloz az elmélkedő, lesz hajlandó alkudni oly félel, a ki a centrális kérdés: ki a Krisztus? körül folyó legfontosabb vitákra, (mert itt a főeltérés köztünk evangyéliomelvűek és modernekek közt, akárhogy szépítjük adolgot, s ha ezt észre nem vette elmélkedő ur, akkor azt sem tudja honnan van a két táborra válás Európában) — azt fogja rá: „oktalan kicsinyes szóviták“. Azt sem kell elfeledni végül, hogy a szeretet tulajdonkép nem is elv, hanem cselekedet, a keresztyénség pedig nem csak cselekedet, hanem elv is.

B a l o g h F e r e n c z.

A magyarországi reformált egyház főtanodáinak évi értesítvényei.

(Vége.)

IV. T a n i t ó k é p e z d é k.

A magyarországi reformált hitfelekezet tanítóképezdét tart fenn önállólag és a maga erején: Debreczenben, Nagy-Enyeden és Nagy-Körösön; a sárospataki egészen állami intézet lévén.)*

T a n i t v á n y o k s z á m a :

	I.	II.	III.	összesen
	é v e s e k			
Debreczenben	38	20	14	72
Nagy-Enyeden	9	7	2	18
Nagy-Körösön	23	26	27	76

T a n á r o k s z á m a :

Debreczenben: 13 a gyakorló iskola tanítóján kívül;

*) A dunántuli ref. egyházkerület folyó évi június hóban Székesfehérváron tartott közgyűlésében kimondotta a tanítóképezde felállítását a pápai ref. főtanodában; s meghatározott a tanterv (lásd a nevezett egyházkerületi jegyzőkönyv 17-ik számát), melyszerint a tanítóképezdei növendékek a legtöbb tantárgyat az 5., 6., 7. és 8-ik osztálybeli gymnasialis növendékekkel és a hittanszaki tanulókkal együtt hallgatják; mindössze a gazdaságtan, műének, zene és a vallás részben az, mely külön adatik elő a tanítóképezdei növendékeknek. — Nagyon jól tudom, hogy az anyagi korlátozottság az oka az efféle eljárásnak; tudom azt is, hogy azon intézkedés ideiglenesnek, szükségben segítő eszköznek tekintendő; de a protestáns egyháznak ovakodnia is kell a tanítói képzés valódi célját csak részben megközelítő, a tudományos haladás követelményeit ki nem elégíthető tanintézeti szervezetek állandósításához járulni, azokat tekintélyével megerősíteni; mert az effélék által könnyen kétes hitelűvé válhatik az egész protestáns tanügy, főleg a külföldi szakferfiak előtt, a hol tisztában vannak mind a gymnasium mind a tanítóképezde céljával és rendeltetésével, mert egészen más a leendő tanítók képzése mint a gymnasiumi növendékek oktatása; épen ezért nem tartható helyesnek, hogy p. o. a 8-ik osztályban hetenkint 8 órán adatván elő a természettan, ugyan oly terjedelemben és módon tarítottatik az a tanítóképezdei növendékeknek is; vagy az is nagy kérdés, vajjon a földrajz és történelem tanításánál, ugyanazon cél tüzendő-e ki a tanítóképezdében, mint a gymnasium 5., 6., 8. osztályaiban elérendő? hát arra mit szólunk, hogy a 3-ad éves tanítóképezdészek, a

ebből 1 állandó igazgató, 2 rendes, 4 melléktanár, az ének-lés, zene, német nyelv, szép írás, rajz és tornászat tanítósára; 6 az országos gazdaszati intézet tanárai közül.

Nagy-Enyeden: 9; ebből 3 akadémiai rendes tanár, közülök 1 az igazgató; 3 szaktanító; 2 végzett theologus.

Nagy-Körösön: 8; ebből 1 az állandó igazgató, 3 rendes és 4 segédtanár.

T a n t á r g y a k, melyek tanítottak a hetenkinti óraszámmal együtt:

Tantárgyak	Debreczeni	N.-enyedi	N.-körösí
	t a n i t ó k é p e z d é b e n		
Vallás	6 óra	a 3 oszt. együtt het. 1 óra	gyakorlati szónoklattal együ. 6 óra
Neveléstani tantárgyak	12	a tanár halála miatt a tanítás félben szakadt	12
Magyar nyelv	8	a 3 oszt. együtt het. 2 óra	6
Német nyelv	6		6
Földrajz	4	2	2
Történelem	6	a 2 ik bölcsészeti osztályal együtt; majd külön 3 ó.	3
Mértan	8	2. és 1. osztálynak 2 óra	6
Természetrájz	4	5	2
Természettan	2	gazdaszati physika h. 2 ó.	vegytannal 3
Ének és zene	10	24	18
Rajz	6	2	4

katechétikát, magyar reformatio történetét, héberrégisegtant a hittanballgatókkal együtt tanulják?! minden tudományra nézve ki lehet mondani, hogy más az a gymnasiumban, ismét más a tanítóképezdében és a theologiai szakban, s azoknak összeegyeztetése a tárgyalásnál, ugy a tananyagok terjedelmét és kezelésmódját illetőleg, aligha lehetséges. Ezen pápai tanítóképezdében 17 tanár fog működni, és ily nagy számból egyetlen tanár sincs olyan, ki csak a tanítóképezde ügyét szolgálná; mindenik tanárnak más intézetnél van igazi szaka és elfoglaltatása. Nem vonom én kétségbe távolról sem a tanári ügyességet és képességet a tervezet szerint ott működő tanfériaktól, sőt nagy elismeréssel hajlok meg tanügyi érdemeik előtt; de egészen más az akadémiai vagy a gymnasiumban jó és tudós tanárnak lenni, ismét más a leendő tanítókat képezni és vezetni. — Állításomat tapasztalati példával igazolhatom, a tiszántuli ref. egyházkerület is megkísérlette egykor, hogy tanítóképezdét Debreczenben ilyen póterőkkel, az akadémiai, gymnasiumi és elemi tanítók közül kiválogatva, látja el; s épen ugy mint jelenleg Pápán összetoborzott mintegy 13 tanerőt; s azok működése mellett megkezdette a tanítóképezde pályafutását, s még annyiban szerencsésebben volt összeállítva a szervezet, hogy a tanítóképezdei növendékek nem a theologiai vagy gymnasiumi tanulókkal hallgatták az illető tanárok tantárgyait, hanem egészen külön tanítottak; mégis épen nem lehetett azon időt a debreczeni tanítóképezde virágzó korának tartani, ugy hogy e kísérlettel fölhalgyván, az egyházkerület egészen önállólag szervezte azt.

Tantárgyak	Debreczeni	N.-enyedi	N.-kőrösi
	tanítóképezdében		
Szép és üteny- írás	4	2	1
Testgyakorlás és elmélete	5	2	2
Gazdasági tan- tárgyak	Vegytan 1 fél év hetenkint 2 óra. Növény- termelés 1 f. é. het. 4 ó. Kerté- szet 1 f. é. het. 2 ó. Selymészet méhészet 1 f. é. het. 2 óra. Ál- lattenyésztés és állatgyógyá- szat 1 f. het. 4 óra. Kis gazda- ság berende- zése 1 f. h. 2 ó.		Földmivélés, növényterm., méh és selyem- hernyóteny. Fatenyésztés. Gazdaság és kertészet tani- tásának mód- szere stb. het. 6 óra
Gyakorló isk. látogatása és ott tanítás	a 2-od és 3-ad évesek hetenk. párosával		épen ugy

A mi már ezen táblás kimutatás alapján a 3 tanítóképezdében érvényben álló tantervet, tudományok beosztását illeti; első tekintetre föltűnik, hogy a n.-enyedi intézetet önálló és rendszeres tanítóképezdének épen nem lehet tartani, csak szükségben segítő intézkedés és szervezkedés az, hogy a tanítóságra kibocsátandó ifjak mégis nyerjenek némi szakszerű ismeretet, utmutatást és tájékoztatást a gyakorlati tanítás és iskolavezetés mezején. — A debreczeni és n.-kőrösi tanítóképezdek, berendezés tekintetében körülbelül egyenlő színvonalon állanak; azzal a különbséggel, hogy Debreczenben minden tantárgy minden osztálynak külön és önállólag adatik elő, míg N.-Kőrösön némely tantárgy előadási óráin, p. o. a vallás, történelem, természetrajz, földirat, két osztály csoportosítottatik; tehát azok a tudományok vagy azoknak egyes részei váltakozva taníttatnak. Innen van azon különbség is legnagyobb részben, mely a két tanintézetnél a tantárgyak óraszámá között mutatkozik. Megjegyzendő, hogy Nagy-Kőrösön az ének és zenetanításra tetemesen több óra fordítottatik; míg Debreczenben a gazdasági tantárgyak oly terjedelemben és mérvben taníttatnak, a mely már túlhaladja a tanítóképezde körét és feladatát; a mennyiben a növendékek az országos gazdasági intézetben a gazdaság növendékekkel tehát épen a szaktanulókkal együtt hallgatják a kimutatásban elsorolt gazdasági tantárgyakat. Innen van a tanároknak nagy száma, kik a tanítóképezdei növendékek vezetésében részt vesznek; a mi a fegyelem és eljárás egyöntetűségét a vezetési egységet és hatást következményeiben nagy mértékben kockáztatja. — A múlt tanévben az Értesítő szerint 6 gazdasági tanár tanította a tanítóképezdei növendékeket. — Még 1870-ben, midőn a gazdasági tanintézet tanárai a tanítás tekintetében az ajánlatot tették, csak annyit fogadott el a tiszántuli ref. egyházkerület, hogy hetenkint 4-szer délutánonként tartatni szokott oly órákon, melyek a növendékek főiskolai tanóráival nem esnek össze, vegyenek részt a 2-od éves képezdészek a földművelési, növénytermelési, állattenyésztési és gyakorlati kertészetbeni oktatásokban; és ez is úgy volt kimondva, hogy mindez csak ideiglenesen történik, addig t. i. míg a tanítóképez-

dei tanfolyamban, a gazdasági tudományok rendes tanár által nem adatnak elő; tehát czélul tűzetett ki egy önálló, gazdasági tanok előadásával foglalkozó tanár beállítása. — Ugy látszik 6 év lefolyása alatt e téren nem történt semmi mozgalom, kivéven azt, hogy a gazdasági tudományok tanítása, mindinkább nagyobb mérvet öltött a tanítóképezdei növendékekre nézve, úgy hogy azon 4 vagy legfeljebb 5, 6 óra helyett, mely kezdetben rájuk nézve számításba vétetett, most már kétannyival vannak elfoglalva, a mely nem kevés teherrel és nehézséggel van egybekötve; miután a gazdasági tanintézet a város végén, a külső gazdasági telep pedig, hova szinte ki kell nyárban gyalogolniok, 1½ órányi messzeségben van. — Igaz, hogy azon ismeretek, melyeket a növendékek ezen uton elsajátíthatnak, életbevágók, hasznosak és czélszerűek; de mégis mire való egy leendő tanítónak az állattenyésztés és gyógyisem elméletét, a növénytermelést, gazdaság berendezést oly mérvben ismerni, mint épen a gazdaságoknak? a leendő tanítókra nézve csak mellékes dolgok azok; hivatásuknak s munkakörüknek valódi lényege és súlya, más ismeretekben s azok alkalmazásában összpontosul. Sokkal czélszerűbbnek tartható e tekintetben a n.-kőrösi tanítóképezdénél követett eljárás, a hol a gyakorlati utmutatásokhoz magának az intézetnek van egy hektár kiterjedésű gazd. kísérleti földje, és az intézet udvarában 10 ár térségű kertje. A kísérleti föld gazdasági cikkek gyakorlati vezetése és kezelése tanítására szolgál. Az intézet udvarában levő kert, konyhaneműek illetőleg zöldségek tenyésztésére, továbbá gyümölcsfák nevelésére és ápolására használtatik. Van egyetlen tanár, ki a kimutatásban idézett tárgyak megismertetésén felül utmutatást ad, minden előforduló kerti munkának mikénti teljesítésében, a magvak kelesztésétől a zöldségneműek teljes kifejlődéséig. A fatenyésztésnél gyakorlatilag tanítja a magvetést, magoncok ápolását, nemesítést, fanyesést, faápolást. — És ez tökéletesen elég; többet kívánni és tenni e téren alig szükséges.

A debreczeni tanítóképezdében a tanulók közt önképző kör is működik már az 187½ tanév óta; melynek czélja: módszertani kérdésekről, fegyelmi eljárásról, általában a képezdei tanfolyamban szerzett s a tanítói foglalkozás körében nélkülözhetlen ismeretek alapján irt dolgozatok készítése, ezek megbeszélése s egyes feladott kérdések feletti szabad eszmecsere s szavaltatok által az önképzésre alkalmat adni. E czél elérésére hetenkint kétszer tart ülést. Ez évben a beadott nevelés és módszertani művek közül 4 elfogadtatott; s ily czélú felolvasás és értekezés 12-szer tartatott. Van a körnek önálló könyvtára és olvasdája.

A n.-kőrösi tanítóképezdében is van önálló könyvtára, — vannak zeneeszközei, a mennyiség-, természet- és vegytan, természet- és földrajz tanításához megkívántató taneszközök; van pénz- és éremgyűjteménye. — A debreczeniben külön álló természettani és természetrajzi gyűjtemény még a múlt évben nem volt, hanem a főiskolai természettani szertárból és természetrajz-gyűjteményekből használja a koronként szükséges taneszközöket.*)

A tanítóképezdei növendékek kiélhetése és föntartása tekintetében mindegyik tanintézet megteszi a kellő intézkedéseket.

*) A tiszántuli ref. egyházkerület folyó évi július hóban tartott gyűlésében 172. sz. alatt kimondotta, hogy a tanítóképezde számára, a főiskolai szertártól különállólólag, egy egyszerűbb szerkezetű természettani szertár rendeztessek be, s egy kisebb számú természetrajzi gyűjtemény állíttassék össze. És ez már foganatosított is.

Nevezetesen a debreczeni ben a növendékek a mennyire megérdemlik, a főiskola épületében lakást nyernek. A lakbér, ide értve a szoba surolást is havonként 80 kr., melyet a tanulók részletenként sőt temetési dijaikkal is törleszthetnek. Tápintézeteti jótéteményt élveznek 20-an minden díj nélkül, 20 an pótdíj-fizetés mellett, mely havorként 3 frt 50 kr.; néhányan a körülmények szerint többen vagy kevesebben pótdíj-fizetésért kenyérrel láttatnak el. Ösztöndíjban részesült 6 növendék. — A nagy-örösi ben a tápintézetben részt vett 21 tanuló; ezek között jótéteményes volt 8, fél ingyenes 11, ingyenes 2. A jótéteményesek fizettek havonként ebéd, vacsoráért 5 frt; ebédért 3 frt; félinyenesek felényit; ingyenesek semmit; ösztöndíjban részesült mintegy 16 tanuló.

* * *

Ime befejeztem a magyarországi ref. főtanodák mult évi értesítvényeinek ismertetését, melyek alapján nem lehet kétségbe vonni a nemes törekvést, áldozatkésztséget és elszánt akaratot — melyek teljesen áthatva éltetik az egyházkerületeket — hogy főtanodáikat a kor színvonalán föntartani buzgólkodnak; de még nagyszerűbb volna az eredmény, ha közegyetértéssel intéztetnék a tanügy vezetése, s meggyőződés a felől, hogy az egyes egyházkerületek önmagukban nem képesek minden tanintézetet föntartani, egyesülnének annak némely ága föntartása érdekében. Különösen föltűnő, hogy a protestantismusnak, magának a protestans egyháznak, kezdettől fogva egyik erős támasza és oszlopa volt az önálló bölcsészeti szak és most e téren alig történik valami, sőt még a neve is kezd feledésbe merülni. Igaz, hogy jelenleg már a tudományok óriás haladása és követelményei oly mérvűek, miszerint egy egyházkerület bármelyik legyen is az, nem rendelkezik elegendő anyagi erővel önálló bölcsészeti fakultást létre hozni; melyben t. i. a rendszeres bölcsészet, történelem, mennyiség és természettudományok, nyelvészet mind fölkarolva és képviselve legyenek; de éppen azért volna nagy szükség a komoly beható tanácskozáásra, a mely az egyesülésre az utat előkészítené, a teendőt megjelölné és határozná. A bölcsészeti szak felállításával lehetne ellensúlyozni azon irányzatot és törekvést, mely korunkat általában jellemzi, hogy egyedül szakismeretek megszerzése a főcél, a tudományok csak mint kenyérkereseti eszközök tekintetnek a tanulók legnagyobb része által. Teljesen ránk illik e tekintetben azon jellemzés, melyet Meyer bonni bölcsészettanár nyújt a jelenlegi tanügyi viszonyokról, midőn így szól*): „A tudományokhoz való eszményi szeretet és ismeretek után való önzetlen és egyetemes törekvés helyébe, mindinkább a hasznosra való törekvés, a szakpályák felé való irányzat lépett. A tanuló, tanulmányozó helyett iskolás gyermekké lesz, a ki bele nyugszik sőt többen szükségét nem is érzi, ha a tanár csak annyira szoritkozik előadásai-ban, mennyi majd a vizsgatételre megkívántatik. — Ki nem a természettudományok művelője, elhagyja az egyetemet, a természettudósok legfontosabb fölfedezéseinek ismerete sőt sejdítése nélkül. A ki orvosnövendék, alig nyer valami átható tekintetét saját szakjára tartozó tudományokon kívül, más ismeretek mezejéről. — Az oly tudományok hallgatása, melyek nem tartoznak szorosán a szakpályákhoz, csak a ritkaságok közé tartozik már. Az orvosnövendék vagy theologus nem képes megítélni a legegyszerűbb jogesetet sem. A bölcsészetet a joghallgatók és

*) Deutsche Zeit- und Streit-Fragen. Flugschriften zur Kenntnis der Gegenwart. Jahrgang III. Heft. 48. Deutsche Universitäts-Entwicklung. Betrachtet von Jürgen Bona Meyer. — Berlin 1875.

orvosnövendékek, a természettudományokat a theologusok és nyelvészek látszanak elhanyagolni. Der medizinische Materialismus ist ja oft nichts weiter, als psychologische unwissenheit stb. stb.“ — Kiáltó szükség volna tehát az önálló bölcsészeti szak felállítására tanárképezdével egybeköttetésben s ezt csak összevetett vállakkal és egyesített erővel valósíthatja meg a magyar prot. egyház. — Neveztessek azon intézet prot. főtanodának vagy éppen magyar prot. egyetemnek, ha mellette a hittanszaki és jogi kar is föl lesz állítva, az a dolog érdemével nincs szoros egybeköttetésben; én ugyan a magam részéről a mint azt e lapok mult évi 1, 2, 6, 7, 8. számaiban kifejtteni igyekeztem, a magyar prot. egyetem czimet és elnevezést, teljesen jogosultnak tartom s abban semmi anachronismust vagy absurdumot nem találok.

A tanügy terén való egyesülés nagy befolyással volna továbbá a gymnasiumban használt tankönyvek meghatározására is, e tekintetben is csak zavar, ide s tova hanykódás és bizonytalanság hullámai közt vergődnek gymnasiumaink; nemkülönben a tanári vizsgák ügye is szabályozandó; az evang testvér-egyházkerületek e téren önállólag intézkednek; de a reformált egyház kebelében semmi nesz és mozgalom, hogy mit tehetnének czélszerűen és rendszerességgel, pedig az a jelentékeny számú vidéki gymnasium érdeke, nagyon szíven fekdühetik az egyházkerületeknek; azoknak czélszerű rendezése, azokban képes és alkalmas tanerők állítása, egyik legnagyobb biztosíték a főtanodák fölvirágoztatására nézve is.

Végezetre ismertetésemet azon meggyőződéseim kifejezésével zárom be, hogy a magyarországi ref. egyház tanügyi állapotainak jól felfogott érdekei és valódi rendezési ügye, egy-két egyházkerületnek tényleg egyesülését követeli inkább, mint az egyházkerületek számának növelését; s nézetem szerint a reformált egyház egyetemére nézve sokkal üdvösebb volna minden tekintetben, ha a szétválás és megoszlás eszméje helyett azzal foglalkoznánk, miképen lehetne az erdélyi testvér-egyházkerületen kívül még két vagy legfeljebb 3 egyházkerületet alkotva rendezni a egyház kormányzati, igazgatási és tanügyi dolgainkat. — Az mindenesetre kívánatos, hogy az egyházvidékek az újabb megerendezés alapján arányosíttassanak, s azokhoz alkalmazva idomíttassanak, de az egyházkerületeket csonkítani, megrövidíteni másképen ne igyekezzünk, mintha a például 2 kisebb egyházkerületből egy nagyobb tudunk szervezni és előállítani. — A magyarországi ref. egyház jólétére erősebb biztosíték 4 nagy egyházkerület mint 6 kisebb.*) — A jó és czélszerű igazgatás a nélkül is az egyházmegyék berendezésétől függ inkább és nagyobb mérvben, mint az egyházkerületek nagyságától.

Vigyázzunk és gondolkozzunk! Tóth Sámuel.

*) Szerintem is a ref. egyház javára, virágzására inkább vezet azon törekvés, ha két kisebb egyházkerület egygyé olvad, a már létező kerületek száma összevonatik, mert így közérővel többet, nagyobb-szerűbbet vihetni ki, mintha 6 felé szakadunk, az ily kisebbedéseknek nyomor és vergődés lesz egyik szomorú következménye. Elhibázott s törpítő végtelű álláspontot erőszakolnak tehát azok, a kik szaporított új egyházkerületek terveivel állanak elő. Itt nem a nyers jelenrajzi létszám, de sokkal magasb érdek tartozik vezérlőnk lenni. Az episcopalisták politikája az, hogy minél több püspökség alapíttassék... A presbyterianusok ereje azonban nem a minél több püspökségben rejlik. Szerk.

B E L F Ö L D.

Alírási felhívás: „Máté evangyéliomának magyarázata“-ra.

A 46-ik cónon azt rendeli, hogy a lelkészek minden egyes közkönyörgés után a bibliából egy-egy részt a nép előtt a szószékről nyilvánosan felolvassanak, még pedig a reggeli könyörgés után az ó-, az esteli után pedig az újtestamentomból, a szent könyvek sorozata szeriut. A megváltozott korviszonyok folytán azonban a bibliaolvasás csak kevés gyülekezetben s ott is ritkán fordul elő évenként, még kevesebb gyülekezetben van gyakorlatban a bibliamagyarázat, s azokban is csak a téli hónapokra szorítkozva; egyedül Debreczenben van szokásban hetenkint négy napon, hétfőn és szerdán az Ó-szövetség, csütörtökön és pénteken az Új-szövetség magyarázata. De minthogy a bibliamagyarázatnak kétségtelen üdvös haszna van s a kisebb műveltségű gyülekezetekben gyümölcsözőbb is, mint a predikáció: ezért nagyon czélszerű s üdvös dolog volna a bibliamagyarázat egyetemleges életbeléptetése, habár csak a téli hónapokban is. Különösen a jelen anyaghajhászó és nihilismus felé hajló korban kellene hitünk és tetteink egyedüli szabályozóját, a szent könyv tartalmát, mint elévülhetlen igazságok egyetemét, az emberekkel megismertetni, mert, mint Grau helyesen megjegyzi, még ma is sokak előtt zárt könyv a biblia és nem-theologusoknak kevés idejük, még kevesebb hajlamuk és kitartásuk van annak olvasásához. A bibliai örök igazságoknak pedig ismerete és élőhittel felfogása a mai sok tekintetben demoralisált korban égető szükség, mert e nélkül a társadalmi rend egyedüli biztosítója, a józan vallásosság lehetetlen, pedig kétségtelen, hogy kifizamadott észszülemények a társadalmi rend megóvására képtelenek, mint idéetlen gyermek az élet megbírására. És nemcsak egyházi hanem világi férfiak is érezték és érzik a józan vallásosság szükségét! Életének vége felé így szólott Nagy Frigyes miniszteréhez: „Teremtse vissza ön ismét az országba a vallást, vagy takarodjék pokolba!“ A mostani német uralkodó Vilmos is nem nézi aggodalom nélkül a nép közt harapódzó egyháziatlanságot, erre mutatnak azon szavai, melyeket egy német tanárhoz intézett, midőn ez tanítványait neki az emsi fürdőben bemutatta: „Mindnyájan theologusok lesznek ezek az ifju emberek?“ kérde a császár. „Legalább a többség, felség!“ válaszolt a tanár. „Ugy jól van“ — viszonzá a császár — „csak hogy ne a mai hitelenség módja szerint, a mint ma meglehetősen divatban van!“ Ide vágnak B. Kemény Zsigmond eme szavai is: „Bizony mondom: minél kevesebb templom épül, annál több menhelye készül a bűnnek. A hit fékén kívül nincs más oly asbest kötél, mely tűzmentes volna s melyet ne égetne hamuvá az indulat heve.“ Nemkülönb ez az értelme a legnagyobb magyar ama mondásának: „minél népesebbek valamely országban az iskolák és templomok: annál néptelenebbek és üresebbek a börtönök!“ A bibliához tehát! mert az a józan vallásosság és erkölcsiség asyluma!

Debreczeni segédlelkészkedésem ideje alatt alkalmam volt a bibliamagyarázat terén gyakorlatot szerezni, s az Ószövetségből Mózes I. könyvét s némely kisebb prófétákat, a Máté evangyéliomát pedig csaknem egészen végig magyarázni. Ez utóbbi magyarázatot most kiegészítettem, s tanulmányozva Bruckert, Starket, Seilert, Graut, Weissot, egyes helyekre nézve Kohlbrügget és Spurgeont,

(német fordításban) s több másokat, újra átdolgoztam. Az Incze és Herepei bibliamagyarázata ezt nem teszi feleslegessé, részint azért, mert ez egészen templomi használatra készült, részint azért, mert a nehéz helyek magyarázata is magában foglalja, minő pl. Máté 27. 52, mely felett Incze és Herepei műve keresztül siklik, azt mondván, hogy az ellentmondásban áll az 1. Kor. 15, 20-al s jobb — ugymond — azt nem is magyaráz ni.

A Máté evangyéliomára bevezető cikken kívül tartalmaz e mű rövid nyelvészeti és tárgyi értelmezéseket, külön az összefüggő magyarázattól. Magát az evangyéliom szövegét idő, tér és költségkimelés tekintetéből mellőzöm.

A mű terjedelme 10—12 ivet teend. Előfizetési ára 1 fit mely alulirothoz jövő 1877-ik év jan. 30-ig beküldendő. Előmegrendeléseket is elfogadok. A kellő számú előfizetők beérkezése után a mű nyomtatását azonnal megkezdendem. Méltóztásának lelkésztársaim és más ügyfelek a megrendelést eszközölni.*)

M.-Györök (postahely), november 10. 1876.

R á c z K á r o l y,
ref. lelkész.

Alsó-Szabolcs és Hajdukerületből.

Beküldetett az alsó szabolcs hajdukerületi ref. egyházmegyé 1876. szept. 13-án T.-Dobon tartott közgyűlésének jegyzőkönyve (10rét 16 lap), melyből kiemeljük, hogy az egyházmegyei gyűlések helye évenként változni fog, a sorozat 33 évi időtartamra van előirányozva; ezen gyűléssel kezdődött meg a sorozat 1-ső száma. — Ugy látszik ezen egyházmegyében nagy szorgalommal követelik, miszerint minden egyház képviselve legyen az egyházmegyei gyűlésen egy világi képviselője által mint a lelkipásztor által; az elmaradást nagyon alaposan kell igazolni, mert máskülönb az 5 frt birság lefizetésében úgy az egyház mint a lelkipásztor elmarasztaltatnak. Nagyon helyesen. Megállapított, hogy a terményfizetéseknek a régi mértékről új mértékre való átszámításában, úgy az adó-kivetésnél mint a hivatali fizetéseknel a literszám a legközelebbi 5 vagy 10 literig; a köbméter és kilogrammtöredék pedig a legközelebbi fél köbméterig vagy fél kilogrammig pótolassék. — Megállapítottak a tanítói gyámintézet alapszabályai, melyek szerint a rendes tagok évi díja fejenként és kivétel nélkül 3 frt; a segélyösszeg a már ez ideig segélyt élvezőkre nézve személyenként évi 30 frtnál nagyobb összegre nem vihető; az ezutánra segélyezendők segélyösszege pedig időről időre az évi közgyűlésben határozandó meg, azonban e segélyösszeg 30 frtnál kevesebbre nem szállítható; úgy azonban hogy a tőke kamatainak legalább egy ötöd része mindig tőkegyarapításra fordítassék. A németujvárosi egyházban minden egyháztartási határozat nélkül néhány egyháztag összebeszélése folytán, egy alapítványi pénztőke rendeltetése és célja ellenére, az ujonan nyomtatott német énekesskönyv példányai árának fedezésére fordítottván, a felett az egyházmegye komoly roszalását nyilvánítja. Nagyon helyesen. — H. Szoboszlón a ref. egyház a városi közönséggel egyetértve: egy 4 osztályu gymnasiummal egybekötött felekezetenküli polgári iskolát áll

*) Vajha eddig megjelent műveiből vallásos szelleméről kedvezőleg ismert buzgón munkálkodó ifju szerzőnek, Kohlbrügge magyar fordítójának, e műve kellő pártolásban részesülne! Szark.

litott fel; az egyház két tanári állomást tart fenn. — Az egyházmegye népessége is közöltetik, mely szerint a lelkek száma 96,787; születtek házasságból: 3858; házasságon kívül 249. Halva születtek 135-en. Áttértek 16-an. Meghaltak 3631-en, és így a szaporodás 476. Házasultak: 1004 pár. Iskolaköteles 10,968. Iskolába járók: 8267; iskolába nem járók 1085. Konfirmáltak: 928. Iskolát tanköteles évök kitöltése előtt elhagyták: 1616.

Jogász-önképző-kör Debreczenben.

A debreczeni ref. kollégium kebelében a „jogász önképző-kör”, a tanulmányozás e hatalmas eszköze, a kezdeményezés terheit legyőzve, immár a mult iskolai évben az ifjú lelkésedés szavára életet nyert s a komoly kitartást szép eredmény igazolja. Midőn a jelen évbeni újból alakulás után a kör választmánya folyó hó 13-án először egybegyűlt, mélyen megilletődve látta, hogy a munkássági kedv élesztésére egyletünk semmi eszközzel nem rendelkezik s az önbecsérzeten és talán az elismerésen kívül nincs mije, melylyel tagjait — miként ezt más hasonló irányú egyletek tenni szokták — munkára buzdítsa s a munkásságot anyagi előnnyel jutalmazza; nincs alaptökéje, melynek hozadékát a jog- és államtudományok mezejéről vett közérdekű fontosabb kérdéseknek pályakérdésekül való kitűzése, és a sikeres megfejtések jutalmazása által, úgy hazánk, valamint fent nevezett tudományágak — és közvetlen az illető munkálkodók érdekében — felhasználhassa. Ezen — tudománykörünket tekintve, — kedvezőtlen helyzetet előtűntetvén, az önképzőkori választmány határozata folytán azon bizalomteljes kéréssel fordulok mindazokhoz, főleg a jog- és államtudományok nagyérdemű pártfogóihoz — kik nemeslelkűségüknek, valahányszor a tudomány oltára vette azt igénybe, mindig fényes bizonyítékát adták — miszerint a csaknem most életre jött nemes irányú egyletet — hogy így az az önképzés minden eszközének birtokába lépjen — pártfogásuk alá venni s a kibocsátott aláírási ivekre magukat adományaikkal az egylet pártolóiul feljegyezni vagy feljegyeztetni kegyesen méltóztassanak. Aláírási ivekkel ellátottak a választmány határozatából: az egyleti elnök, továbbá a „Debreczeni Ellenőr” és „Debreczen” című helyi lapok szerkesztősége.

Debreczenben, 1876. nov. 14.

Vincze Miklós, elnök.

(K.-Mester-utca, 1101 sz.)

Azt hiszszük hogy a szülők, szakférfiak s tehetős világiaink filléreikkel járulni fognak a képzés nemes eszközeiért hevíülő ifjak kérelméhez. Ez önképző kör a lelkes Körösi Sándor jogtanár ur szellemi vezetése alatt a legjobb uton van fejlődése felé. A támogatást méltán megérdemli. (B. F.)

K Ü L F Ö L D.

Válság a német protestáns-egyletben.

E czim alatt nyomatta ki Baumgarten tanár a heidelbergi protestáns-egyleti gyűlésen, mely folyó évi auguszt. 29—31. napjain tartatott, mondott egyházi beszédét és azzal együtt Schenkel „Allgemeine kirchliche Zeitschrift” 1869. évfolyamából azon cikket, melynek célja volt a heidelbergi templomnak az ugynevezett orthodox párttól megtagadását igazolni, valamint hozzácsatolta a heidelbergi türelmetlenség elleni eljárásnak védelmezését. Talán nagyon előrelátó módon mondja Baumgarten, hogy az ő ismeretes dorgálása nem azon gyülekezeti határozatot illeti, mely által Heidelberg evangéliomhű egyháztagjaitól megtagadtatott a templom használata, hanem azon mérges türelmetlen módot, melyen Schenkel folyóirata e határozatot alapította. De kétségkívül, feddésének ezen korlátozása által Baumgarten világos és le nem győzhető állást nyer, mert az „Allgemeine kirchliche Zeitschrift” gyűlöletet lehelő sorait mindenki megolvashatja és meggyőződhetik felőle, hogy milyen érzés és gondolkodás uralkodik a protestáns-egylet főhelyén s nyer kifejezést az orthodoxok iránt.

Baumgarten nemes és méltóságos modorban védelmezi eljárását; ily nyilvános intés jogát illetőleg hivatkozik Pál apostolnak Péter irányábani eljárására (Gal. 2, 11—17.); elbeszéli, mily haszontalan dicséretet és dicsőséget aratott a protestáns-egylettől, midőn magas állású egyházi férfiakat és theologusokat az egylet iránti ellenességük miatt nyilvánosan és személyesen felelősségre vont; mondja, hogy neki nincs kétféle mértéke a protestáns-egylet ellenesire és tagjaira nézve. Az ő reménye, imája az vala, hogy intése által a szent helyen a kirekesztést, mely ama heidelbergi elutasítás óta az egyletre teherként nehezült, eltörje, hogy a bünsúlyt, melyet az egylet önmagára rakott, kiengesztelni segítse. Most már — ugymond ő — hét év folyt el és egyletünk szünetszüntelen azon gyanu sötét felhője alatt áll, hogy egyházi egyenjogúsítási kimondott elvét csak állomáspontra használja, hogy egykor egyházi egyeduralomra jusson. . . . E gyanu elleni tiltakozványok nekünk semmit sem használhatnak, hanem csak kétségtelen tények. Ha Schenkel az istenitisztelet alkalmávali hirtelenkedését beismerné és megvallaná, úgy azáltal az egyletre nézve a legnagyobb érdemet szerezne magának. De Schenkel őt nem értette, ő a legfeltűnőbb módon, a legnagyobb izgatottságban ment ki a templomból; midőn azután személyesen akarta Baumgarten őt predikációja céljáról felvilágosítani, Schenkel még pillanatra sem érdemesítette őt. Még nagyobb aggodalomba ejtette Bluntschli nyilatkozata: „A protestáns-egyletben még idáig ilyen csalódást nem értem. E nyilatkozatból megértettem, hogy predikációm azon pillanatban nemcsak Schenkelre, hanem az egész gyülekezetre nézve elveszett.” Baumgarten most már a protestáns-egylet képviselőiténél itéletét várja. Gyaníthatólag meglehetősen sokáig fog várni. És ha az itélet jön és az egylet veszteségét üres szölamokkal akarja fedezni, ha Bluntschlival „az egyetemében a leghetségesebb közeledést” ajánlja a másként gondolkozó egyháztagok iránt: mi lesz akkor?

Reményljük, hogy Baumgarten hősie és lelkiismeretes fellépése, semmit nem mondó szavak előtt nem fog megállani. Ő válságot idézett elő, mely szolgálatot teend az igazságnak és szabadságnak, ha teljesen és egészen, elgyengülés nélkül halad előre. Ha a protestáns egylet összeszedi magát, hogy a türelmetlenségnek nem csupán amaz egyes tényét, hanem az oly erősen rátapadt türelmetlenséget is kiirtja magából, ha a látszatról az igazságra tér, akkor képes leend arra, hogy az egyháznak lényeges szolgálatokat teljesítsen, hanem akkor aztán nem is fog többé egyedül lenni. Ha pedig az egylet eddigi útján marad, akkor ugyan, mint Baumgarten jósolja, meg fog halni; de akkor a viszonyok és itéletek felderítését illetőleg Baumgarten is nagy érdemet szerzend magának.

A ki e tárggyal közelebbről akar megismerkedni, szerezze meg Baumgarten szóban forgó művét, melynek czime: „Eine

Krisis innerhalb des deutschen Protestantenvereins. Rostock. Werther 1876", ára 60 fillér, vagy 30 kr. o. é.

(E. v. Kirchen Zeitung.)

K Ö N Y V É S Z E T.

— Magyar Protestáns egyházi és iskolai Figyelmező XI—XII-ik (november—deczemberi) füzetje megjelent. Tartalma I. A bölcsészet jelentéke Bihari Imrétől. II. Igazgatói jelentés a m.-szigeti h. h. lyceum állásáról Szilágyi Istvántól. III. Superintendensi szózat a pápai ref. főiskola ügyében Pap Gábortól. IV. Egyháztörténelmi tárcza Keszi Hajdu Lajos és Dömény Józseftől (Dömény felmutatja Horvát Ádámot hiterős világi férfaink ez egyik jeles példányképét; vajha olvasnák mai világi nagyjaink!). V. Egyházi és iskolai krónika. VI. Különfélék. VII. Könyvészet. Végül „nehány szó a folyóirat 8-ik évfolyama ügyében.“ A jövő 1877-ik évben folytatja 8-ik éves folyamát Révész Imre Figyelmezője, az előfizetési pénz egy évre 4 frt hozzá a szerkesztőhöz Debreczenben minél előbb beküldendő. „Ne hagyjuk kialudni e világító lámpát“, szellemi és anyagi támogatás olajával járuljunk ahhoz!!

— Moody Stuart egyházi beszéde „Jesus Christ. the bond of the holy universe“ (Jézus Krisztus az összes mindenség köteléke) egyházi beszéd a szabad egyháznak 1876. máj. 18. tartott egyetemes gyűlésének megnyitásakor mondta Moody Stuart hittudor és edinburghi lelkész. Edinburgh, 1876. 8r. 24 l. ára 4 pence. Elöl közölve az aláírók kik a hatalmas beszédet kinyomatták. Alapige Ján 21, 23. I. r. A bűn egyesítő és szétválasztó minősége. II. r. Jézus Krisztus a mindent egybekötő arany kapocs. III. r. Isten és ember közti távolság akadály. IV. r. J. Krisztussali egység néhány nagy sajátsága. — A kegyes lélek magasztos felfogásai közölve a részekben.

— A kecskeméti reform. főiskolai jog- és államtudományi kar évkönyve 1875—6-ról. Kecskemét, 8r. 1876. 60 l. Beliczay Jónás római jog- és Keresztes János váltó s kereskedelmi jog tanárai székfoglaló beszédeivel kezdődik a csinos füzet. A jogakadémiát 3 testület (kerület, egyház és város) tartják fel; tandíj egy évre 30 frt, ebből 8 százalék a tanároké. Van 7 nyilvános rendes jogtanár, egy rendkívüli és 4 magán tanár. Tanulók száma I. éves 30, II-od éves 29, III-ad éves 9, IV. éves 35, együtt 103, ezekből református 41, róm. kath. 92. A közös könyvtár állománya 15000 kötet. Kérdés: mondható-e református és autonóm iskolának oly intézet, melynek igazgatója, sőt még könyvtárőre megválasztatását az állami miniszternek kell megerősíteni, s a tanárok más vallásuak is? A nemes város átadhatta volna alapítványait bizalommal a felekezetnek, s ezzel a jövő kétes esélyeinek útja lett volna vágva. Na de nem így történt, s így lett közösgyűes iskolává. Kecskeméten az elemi iskola is közös vagyis községi lévén, egy pár nemzedék mulva ki tudja mily fuvalom és szellem fog uralkodni a városban?!

— Magyar könyvesház Budapest, Aigner Lajos kiadványa, IV-ik évfolyam 1. füzet: Enid Tennysontól fordította Csukássy József; 2. és 3. f. A két Kisfaludy irta Szana Tamás; 4. f. Az óra Turgenyevtől ford. Csukássy. 5. f. A szív örvényei, irta Váradi Antal. Minden füzet 20 kr. Eddigél megjelent 35 füzet, vannak benne válogatott olvasmányok, és olcsósága könnyen hozzáférhetővé teszi a Magyar könyvesházat a szerényebb jövedelmű körnek is. A kiállítás csinos és kellemes.

K Ü L Ö N F É L É K.

Debreczeni adakozás. Régi kegyeletes szokás szerint az idén is nov. 15. és 16. felkeresték a ref. kollégiumi kirendelt tanulók Debreczen polgárait házanként az u. n. „buzakéregetés“ alkalmával s gyűlt pénzben 661 frt 52 kr.; terményekben kétszeres 16³/₄ köből, vegyes élet 3 köből, 1/2 véka tengeri, 1310 kötés és 87 véka csős. A bejött adakozmány a tápintézet és szolgatanulók javára fordittatik. Isten áldása legyen a nemes városon és buzgó polgárain, kik minden évben meghozzák áldozataikat a tudomány és szegény tanulók javára!

Evangeliumi Tanuság című egyházi és iskolai havi folyóirat 5. 6. száma Frecska Lajos szerkesztése alatt Pozsonyban megjelent. Együttal (félévi) pályafutását is bevégezve, a szerkesztő megszüntette azt. Az ág. hitv. egyház egy szigorig erőlyes közlőnyt vesztett benne.

Imaterem. A debreczeni ref. kollegium imatermében nov. 8. predikált Hajdu Zsigmond végzett hithallgató s esk. felügyelő Ján. 9. 4. alapján önkészítette csinos beszéde szövegszerű, fejtegetvén az Isten cselekedeteinek munkálását s arra indító hathatós okokat. Előadása lelkes, átérzett.

Andersen Keresztély világhírű dán íróról (született 1805., meghalt 1875.) „A few personal recollections“ című külön ismertető füzetkét adott ki angolul Browning György író, ki most S. Ujhelyen időzik; Br. a világi író e füzetben a lélek halhatlansága mellett nyilatkozik, mint melyről legkisebb kétség sem lehet, s a hitetleneket a természet tanulmányozására ntasítja meggyőződést meríteni, mint Andersen tett, hogy a lélek halhatlansága nem mythus.

Pap Gábor dunántuli ref. superintendens, mint értesültünk, meleg szavakkal körlevelileg ajánlta pártolásra Csúthy Zsigmond egyháztörténelmi művét, mondván: „Igen jó időben jelenik meg e mű annyivalinkább, mert az egyház iránti közömbös, a hitben szegény és lágymeleg jelenkorunknak embereit tekintve égető szükség van arra, hogy a hitben erős, s egyházunk iránti lángoló szeretettel hűséget párosított dicső őseinknek nagyszerű példája utánzásra buzditólag élénkítették fel a most élő nemzedék emlékezetében.“ Hihető, hogy örállóink másutt is nagy befolyásukat érvényesítendik s a mű megjelenését elősegítendik.

London. Az angol „bibliai régészeti társulat“ nov. 7. Dr. Birch S. elnöklete alatt tartott rendes ülésén olvasta fel Chad Boscawen St. W. ur néhai „Smith György élete és munkálkodásainak emlékezte“ című emlékbeszédét, melyben korunk ez egyik első rangu assyriológistájának hálásan emelte ki méltó érdemeit.

Eperjes. Az ide való kollégium 3-ik hittanárúal Hörk választatott meg, ezelőtt a losonczy algymn. tanára volt.

Szláv egyház a p. Az „Ev. Kirkevnik“ szeptemberi számában biztosítanak szláv ajku ev. testvéreink, hogy ők hazafiúi kötelmeiket teljesítendik, az igaz keresztyén jó hazafi is. Az evangeliumi hit oly arany kapocs, mely a nyelv különbség mellett is magasztos egységben tartja a sziveket ugyanazon egy haza fiai közt, (Vértes.)

Nagy-Korpád. A nov. 19-én tartott papválasztáson Nagy-Korpád lelkipásztorává szavazattöbbséggel Veres Benő, komlósi lelkész választatott el.

Benlakók. A debreczeni ref. kollegiumban a folyó téli tanévben benlakó tanulók száma: pályavégzett 5 kis szobá-

ban 6, hithallgató 56, joghallható 16 (12 szobában), középtanodai 7. és 8. osztályos 8 szobában 52, tanítóképezdész 10 szobában 64, u. n. szolgatartó 10 szobában (egyike tanterem volt) 96, összesen 45 lakhelyiségben van jelenleg benlakó 290 alsó és felső tanuló. (Orosz István, szénior.)

Bethlendi Endre végzett szénior s a debreczeni kollegium kitűnő növendéke okt. végén megérkezett Edinburgba tanulmányai öregbitése végett, s ott skót barátaink által a legszívélyesebben fogadtatott. Utjában látogatást tett a bécsi ref. hittanár dr. Böhl Ede urnál, a ki, mint levélben tudatta, a debreczeni főtanodának e fiában tükröző evangyéliomi szellemével nagyon meg volt elégedve.

Izenetek. L. A.-nak. Késvén a 3-ik, végközlemény, e számból kimaradt, jövő számban megjelenend. — Gy. L.-nak: ez évi számokban nehezen jut hely „E. t.-ről“ szóló cikkeknek, jó lesz ha egészen itt lesz tájékozásom végett. — Egy beregi papnak: vettem a nevet, mikor rá jő a sor a cikkre, adatik. — N.-Rákossra: türelem, a cikkre is jutand hely. — Forgolányba: mihelyt tér jut, a cikk világot lát. — Bécsbe V.-nek: a könyvismertető közlemény sor szerint ki fog adatni. — E. F.-nek: a „Fragen“-ek stb. még nem jelenhettek meg, várakozást kérek.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

a nagykun-karczagi ref. egyházban halálozás által megürült **organista-kántorságra.** Évi fizetmény: 210 frt készpénz; 16 köből buza és 16 köből árpa az egyház magtárából, 10 sor szőlő, 12 hold föld két tagban, 2 öl tüzifa; addig míg az egyház természetben lakhelyet adhatna 100 frt évi lakbér; praedicationis halottól 1 frt, énekszóttól 50 kr; halottak száma évenként 400 körül. — Kötelezettség: a templomban és temetéseknel szokott szolgálatokon kívül, hetenkint 3 órai műénektanítás a helybeli ref. algymnasiumban.

A pályázók felszerelt folyamodványukat tiszteletes Madarász Imre ref. lelkész urhoz, mint a ref. egyháztanács elnökéhez küldjék be f. évi decz. 8-ára; próbára pedig a következő vasárnapra, azaz decz. 10-ére jelenjenek meg, elszállásolásukról az egyház gondoskodni fog. — Karczag, 1876. nov. 12.

3—3

A ref. egyháztanács.

H I R D E T M É N Y.

Megrendelhetők Kőnig R. lelkésznel Budapesten, váczi út 34. szám, postán utánvétellel bérmentve küldetnek meg.

BIBLIAI KÉZIKÖNYV

kalauzul a szentírás tanulmányozásához

készítette **Dr. Angus József** a „királyi ázsiai társaság“
(royal asiatic society) tagja.

Magyar fordításban, 46 iv, díszes, földabroszszal, vászonba kötve, ára 3 frt 80 kr.

H A J N A L P I R :

első vallásos oktatás kis gyermekek számára.

Magyar nyelvre fordította: **Dr. K. Á.** (Az eredeti 293,000 példányban kering). — Díszes, képekkel ellátott kiadás, vászonkötésben, nagy 8r. 91 lap, ára 70 kr.

N A P F E L K Ö L T E :

39 ó-testamentomi történet jó gyermekek számára.

Magyar nyelvre fordította **Dr. Kiss Áron.** — Díszes, képekkel ellátott kiadás, 8 r. 112 lap, ára 70 kr.

5—6